

Naslov članka/Article:

INŠPEKCIJSKI NADZOR – PRISPEVEK K ORGANIZACIJI IN RAZVOJU VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA DELA V ZAVODIH

Benefits of Inspection for Organisation and Advancement in Educational Institutions

Avtor/Author:

Anton Baloh

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 3-4/2022, letnik 53

ISSN 0350-5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2022

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Anton Baloh, ravnatelj OŠ Vojke Šmuc Izola

INŠPEKCIJSKI NADZOR – PRISPEVEK K ORGANIZACIJI IN RAZVOJU VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA DELA V ZAVODIH

Benefits of Inspection for Organisation and Advancement in Educational Institutions

IZVLEČEK

Nadzor nad vzgojno-izobraževalnim delom je v zadnjih treh desetletjih v slovenskih vrtcih in šolah »formalno« odločno prešel iz pedagoško-svetovalne v pretežno inšpekcijsko-nadzorno funkcijo. Kljub temu se je svetovalna vloga šolskih inšpektorjev, zlasti ob rednih, mestoma pa tudi izrednih nadzorih, vseskozi smiselno ohranjala, četudi Zakon o šolski inšpekciji to možnost že tretje desetletje izključuje. Današnje »neformalno« svetovanje šolskih inšpektorjev še vedno pomeni motivacijski, razvojni in organizacijski doprinos stroki, vrtcem in šolam, kar se v sodobnem času vse bolj prepoznava kot dejstvo v sistemu. Izhajajoč iz pedagogike, sociologije, razvojne psihologije ter drugih strok izraža izobraževanje otrok in mladostnikov procesne posebnosti, ki nakazujejo smiselnost pristopov, kjer lahko svetovanje in nadzor uspešno potekata vzporedno, tudi hkratno. V prispevku je izkustveno opisana tranzicija pretežno pedagoškega svetovanja v nadzor in nakazan trenutni preobrat, ki s kančkom upanja narekuje morebitne nove dopolnitve strokovnih poti šolske inšpekcije.

Ključne besede: pedagoški svetovalac, šolski inšpektor, nadzor, preventivna dejavnost, profesionalni razvoj, vodenje, motivacija, opolnomočenje, svetovanje

ABSTRACT

Over the last three decades, the supervision of educational work in Slovenian kindergartens and schools has "officially" adamantly changed from mostly pedagogical counselling to supervisory inspection. Nevertheless, the advisory role of school inspectors, especially in the context of routine and, occasionally, extraordinary inspections, has been preserved on purpose, despite the fact that the School Inspection Act excludes this possibility for the third educational period. Even so, inspectors' »informal« advisory opinions can contribute to the profession, kindergartens, and schools in terms of motivation, advancement, and organisation. This is now increasingly recognised by the system as a straightforward fact. Drawing on pedagogy, sociology, developmental psychology and other disciplines, the education of children and adolescents reflects process particularities that suggest the viability of approaches where counselling and supervision can successfully run parallel or even simultaneously. The paper takes a practical example of a transition from predominantly pedagogical counselling to supervision, and suggests the current turning point which, hopefully, recommends potential improvements to the professional pathways of school inspection.

Keywords: educational counsellor, school inspector, supervision, prevention, professional development, leadership, motivation, empowerment, counselling

KER NAS SPOMIN »ŠE NE VARA« – SVETOVALNA IN NADZORNA FUNKCIJA V ENEM

V učilnico pristopi pedagoška svetovalka Zavoda SRS za šolstvo – šolska inšpektorica, opremljena s knjižno izdajo »Zakona o pedagoški službi« (v veljavi že od leta 1969), z rokovnikom za zapisovanje, in nagovori učitelja: »Lahko, prosim, dobim vaše priprave na današnji pouk? Matematika je sedaj na urniku, imam prav? Čisto zadaj v

učilnico bom sedla in spremljala to šolsko uro, morda tudi naslednje v dnevu. Nič vas ne bom motila, vi kar nadaljujte s poučevanjem, kot ste načrtovali ...« S kratkim pozdravom učenkam in učencem se je šolska inšpektorica v zadnji vrsti učilnice tedanje celodnevne šole z vso resnostjo in skrbnostjo pripravila na opazovanje vzgojno-izobraževalnega dela ter z učiteljem in otroki preživela daljši del šolskega dne. Prisostvovala je pouku matematike, rekreacijskemu odmoru, uri spoznavanja narave, dejavnosti pevskega zbora, spremljala odzivnost otrok, učite-

ljevo delo, vzdušje v učilnici in si beležila spoznanja, zapisovala opombe v učnih pripravah. Nadzor je bil del »celostnega pregleda šole«, ki ni pustil ravnodušnega prav nobenega strokovnega delavca na šoli, četudi je bil obisk napovedan in z učiteljeve strani »pripravljeno pričakovano«. Prikazati je bilo treba najboljše, kar smo tedaj učitelji v pedagoški stroki premogli, kar je pomenilo, da je pedagoški svetovalec inšpektor dejansko sledil najboljšim izvedbam vzgojno-izobraževalnega dela, ki so jih strokovni delavci v tistem času delovno procesno zmogli pripraviti in izvesti.

Najpomembnejši del takega inšpekcijskega nadzora je tedaj (v šolskem letu 1986/1987) predstavljal pogovor inšpektorja z učiteljem neposredno po opravljenih ogledih pouka, po hospitacijah. Analiza opravljenega in videnega je zvenela kot enosmerno podajanje informacij učitelju o inšpektorjevih opažanjih. Tu in tam, ko je bil učitelj pozvan, da obrazloži in pojasni svoja ravnanja, je bilo videti kot zagovor učitelja glede »strokovnih napak« in neustreznosti, sporno ali ne dovolj konsistentno izpeljanih segmentov pedagoškega procesa, ki jih je izkušeni pedagoški svetovalec inšpektor opazil ob hospitaciji. V pogovoru so sledile svetovalčeve inšpektorjeve usmeritve, nasveti, predlogi glede izboljšav strokovnega dela v oddelku, predlogi glede nadaljnje profesionalnega razvoja učitelja, predlagal je usmeritve v stalno strokovno spopolnjevanje, timsko delo znotraj strokovnega aktiva na šoli, aktivnejše sodelovanje s šolsko svetovalno službo, delovanje v občinskih in medobčinskih strokovnih aktivih učiteljev, sodelovanje s starši in drugo. Pogovori in nasveti so se dotaknili različnih področij, denimo učiteljeve letne priprave za posamezni učni predmet (matematiko, slovenščino, spoznavanje narave in družbe itd.), analiziran je bil zapis učne priprave na pouk, oblika zapisa in strokovna terminologija v pisni pripravi, pogovori so tekli o opredeljevanju načrtovanih »globalnih« in »operacionaliziranih« učnih ciljev in doseganju le-teh, o uvajanju pedagoških načel, kot so nazornost, ekonomičnost, aktualnost, načelo od bližnjega k daljnemu, od konkretnega k abstraktnemu, o diferenciaciji in individualizaciji, govor je bil o aktivnih oblikah in metodah poučevanja, skupinskem pouku, pouku v dvojicah, o upravičenosti uporabljenih metod in oblik dela, o strukturi, pestrosti in časovni razporeditvi dejavnosti v učni uri, o učiteljevih govornih sposobnostih in spretnostih in uporabljenem učnem jeziku (pogovorno, knjižno, s prizvoki narečja itd.), o gibanju in pozicijah učitelja v učilnici in še o mnogih drugih strokovnih vsebinah poučevanja in učenja. Metodika in didaktika posameznega učnega predmeta sta bili osrednji temi analitičnega pogovora pri vseh tedaj opravljenih nadzorih tako na razredni kot predmetni stopnji. Pogovor je zajemal pregled ter preverjanje horizontalnega in vertikalnega udejanjanja ciljev in vsebin v posameznem razredu in v letih šolanja, preverjalo se je opremljenost in spretnost uporabe tedaj naj sodobnejših avdiovizualnih sredstev (episkopa, grafoskopa, snemalnika, gramofona itd.). Skratka, pogovor je tekel o spretnostih in strokovnih sposobnostih

Ne glede na to, kaj so doživeli, kaj so izgubili, pa velika večina otrok vojne okreva, vzpostavi normalno vedenje, odnose, sposobnost obvladovanja razvojnih nalog, pozitiven pogled na prihodnosti, zaupanje v ljudi.

(Dr. Anica Mikuš Kos)

načrtovanja in vodenja učnega procesa. Učitelj je v pogovoru težko uravnoteženo sodeloval s pedagoškim svetovalcem inšpektorjem, v večini primerov je samo zapisoval nasvete, opozorila, usmeritve. Mnogokrat se je počutil »strokovno neuspešnega«, a k sreči le v trenutku in neposredno v pogovoru. Ko se je »superstresni« dogodek nadzora in svetovanja za nekaj dni odmaknil, se je pri učitelju sprožila prava revizija dogajanja.

Razvnelo se je razmišljanje o doživetem, povedanem, o udejanjanju inšpektorjevih nasvetov in usmeritev, o motivaciji za osebni strokovni razvoj. Nastopilo je obdobje učiteljeve refleksije in največkrat drugačnih, strokovno izboljšanih pedagoških »prijemov«, često novih načrtov osebnega strokovnega izpopolnjevanja in profesionalnega razvoja. Posledica obiska pedagoškega svetovalca »s korenčkom« in »palico« šolskega inšpektorja je tedaj na svojevrsten način pomenila vnos stroke in spodbudo osebnega strokovnega razvoja pri posameznem učitelju.

Zavod SRS za šolstvo, ki je do razglasitve samostojne in suverene države Slovenije s strokovnimi kadri (pedagoškimi svetovalci inšpektorji v eni osebi) hkrati opravljal obe nalogi – svetovalno in nadzorno, je zaposloval izkušen in strokovno bogat potencial, več kot 100 zaposlenih pedagoških svetovalcev – najboljših učiteljev in strokovnih delavcev, izbranih iz prakse, vseh strok in kurikularnih predmetnih področij, s tem pa je imel izjemno moč in odgovornost za razvoj, uvajanje in udejanjanje sodobnih dognanj tedanje pedagoške stroke, nekoliko »skrito« represivno, a vendar.

»Celostni pregledi« – redni inšpekcijski nadzori vrtcev, šol in srednjih šol, ki so bili v okviru kolegijev strokovnih kadrov Organizacijskih enot Zavoda SRS za šolstvo v tistem obdobju vselej skrbno in preiščeno načrtovani, ciljno usmerjeni in regijsko ter časovno po letih smiselno pokriti, so bili usmerjeni v celotne učiteljske zборе vrtcev in šol. Nadzor in svetovanje, kot je opisano v uvodu, sta pri tako zastavljenem inšpektorskem delu doletela večino strokovnih delavcev šol ali vrtcev, predvsem pa sta bila usmerjena v ravnateljevo razvojno in strokovno naravnost vodenja celotnega pedagoškega dela v vzgojno-izobraževalnem zavodu. Zavod (vrtec, šola, glasbeno šolo, šolo s prilagojenim programom, srednjo šolo itd.) je ravnatelj po svoji osnovni nalogi pedagoško vodil, kar je bila tedaj glavna in najboljšežnejša dejavnost njegovega dela. Bilo je obdobje tranzicije tedanje socialistične republike v samostojno državo, obdobje priprave novih učnih načrtov (predvsem so bile spremembe na področju družboslovja), na srednjih šolah se je izvajalo usmerjeno izobraževanje, gimnazijski programi so se prenavljali, v osnovnih šolah so preizkušali in uvajali sodobne modele medpredmetnega poučevanja, projektne učne dela, problemskega pouka, nastajali so novi učni načrti, vrtci so tedaj izvajali obvezne predšolske programe (malo šole). Pedagoška stroka, učna tehnologija, programi so se razvijali z veliko naglico in pedagoški svetovalci inšpektorji so imeli v tem procesu izjemno pomembno razvojno vlogo.

Bili so svetovalci, promotorji, evalvatorji, usmerjevalci ter hkrati nadzorniki zagotavljanja zakonskih obveznosti in pravic vseh deležnikov – otrok in mladostnikov, učiteljev in strokovnih kadrov kot tudi staršev in javnosti v vseh izobraževalnih segmentih (razen visokega šolstva, seveda).

Pristop ekipe pedagoških svetovalcev je bil načrtovano »analitično-sintetičen«. Ko so bile s strani pedagoškega svetovalca opravljene hospitacije pri strokovnih delavcih, je sledilo delo s celotnim učiteljskim zborom in širše z vsemi zaposlenimi na šoli. V ta namen so bili ravnatelju vrtca ali šole že med »celostnim pregledom – rednim inšpekcijskim nadzorom« sproti predstavljeni izsledki in zapisniki pedagoških svetovalcev inšpektorjev o hospitacijah, izražene so mu bile želje učiteljev in strokovnih delavcev glede stalnega strokovnega spopolnjevanja, opazovanja zaznana močna področja in pomanjkljivosti opazovanega pedagoškega procesa, spoznanja in navedbe iz pogovorov z učitelji, opaženo glede organizacije delovanja šole v času trajanja nadzora. Naj poudarim, da je »celostni pregled šole – redni inšpekcijski nadzor« strnjeno potekal najmanj štirinajst dni, pogosto tri tedne. Izvedena je bila podrobna in sistematična »zunanja revizija strokovnega delovanja šole«, ki so jo nato na sejah učiteljskega zbora obravnavali in evalvirali v prisotnosti svetovalcev inšpektorjev. Ravnatelju so pedagoški svetovalci predlagali nadaljnjo razvojno pot kadrov, didaktične opreme in procesov. Potek svetovanja in strokovnega usmerjanja vrtcem ali šolam pa je bil v teh nadzorih sproti in skrbno timsko (skupno) načrtovan na kolegijih pedagoških svetovalcev Organizacijskih enot Zavoda SRS za šolstvo, ki so jih že tedaj vodili strokovno kompetentni predstojniki. In se ni končalo samo s svetovanjem in usmeritvami! Ravnatelj je v okviru strokovnih aktivov učiteljev predmetnih področij in celotnega učiteljskega zbora, skupaj s svetovalci inšpektorji načrtoval dejavnosti, razvojne aktivnosti izboljšav in izgradnje močnih področij, postavil časovne roke odpravljanja posameznih pomanjkljivosti, oblikoval razvojni načrt z nalogami in izvedbenimi roki, kar je čez mesece ali leto preverilo tako glede realizacije kot dosežkov s ponovnim, v tem primeru krajšim inšpekcijskim pregledom.

GREMO MI PO SVOJE

Nova, suverena in samostojna država Republika Slovenija je sprožila nujno statusno prenovo in strokovno posodobitev celotne šolske zakonodaje. Postopoma je bilo opredeljeno tudi področje šolske inšpekcije in v letih 1991–1996 je bila počasi, a strokovno in procesno smiselno vzpostavljena ločnica med svetovalno in nadzorno funkcijo pristojnih organov v šolstvu. Pedagoški svetovalci so ostali svetovalci stroke, medtem ko so šolski inšpektorji v celotnem predšolskem, osnovnošolskem in srednješolskem izobraževalnem prostoru prevzeli izključno vlogo nadzora. To je bilo obdobje, ko so se začele priprave na devetletno izobraževanje v osnovni šoli, posledično na spreminjanje programov predšolske vzgoje, obdobje,

“

Otrok lahko prepozna v učitelju človeka, ki mu lahko zaupa, človeka, ki ga razume, ga podpira. Otroci begunci so bolj lačni dobrega v človeku kot kruha.

(Dr. Anica Mikuš Kos)

”

ko se je uvajalo prvo zunanje preverjanje v osnovnih šolah, ko smo v šolah in vrtcih na pobudo univerz, fakultet in Zavoda RS za šolstvo začeli z razvojnimi in raziskovalnimi projekti, novimi programi, ko se je razširil in intenziviral trg stalnega strokovnega spopolnjevanja, ki ga je takrat koordiniral in v katalogu ponujeno organiziral Zavod RS za šolstvo, ko so se resnično začeli spreminjati učni načrti in ko se je država znašla v nekoliko »zmedi« družbenih vrednot preteklosti in tedanje sodobnosti.

Razmejitev nalog nadzora in razvojnega svetovanja v šolstvu ni stekla hipoma in odrezano. Zakon o pedagoški službi iz leta 1969 je »veljal« vse do leta 1996. Pravzaprav je v praksi kar nekaj let »veljal in ni veljal«. Pedagoški svetovalci so bili s strani učiteljev, sem in tja tudi ravnateljev, ob obiskih na šolah v tistem obdobju še sprejeti z nekoliko »strahospoštovanjem«. V tem obdobju sta se »poskusno in postopno« postavljala nova organiziranost in vloga šolskega inšpektorata, kot ju vsaj po imenu, v večji meri pa tudi glede pristojnosti poznamo še danes. Zares in zakonsko trdno pa je bil nadzorni organ za področje šolstva postavljen leta 1996, šele v petem letu samostojne Slovenije, s sprejetim Zakonom o šolski inšpekciji. Razglasni tekst zakona se je v zapisu v Uradnem listu zanimivo in odločno glasil tako:

»/.../ Na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena Ustave Republike Slovenije izdajam U K A Z o razglasitvi zakona o šolski inšpekciji (ZSolI). Razglasjam zakon o razglasitvi zakona o šolski inšpekciji (ZSolI), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 21. maja 1996. Št. 001-22-58/96, Ljubljana, dne 29. maja 1996. Predsednik Republike Slovenije Milan Kučan.«

Temu »ukazu« je v zapisu sledilo besedilo Zakona o šolski inšpekciji (ZSolI), ki ga je tedaj podpisal predsednik Državnega zbora Republike Slovenije Jožef Školč. Prvič je bila z razglasitvijo zakona postavljena jasna ločnica med svetovanjem in nadzorom v šolstvu. Izjemno pomembno vlogo je v tako zastavljenem sistemu pridobila funkcija ravnatelja. V ZSolI je bila tedaj zabeležena navedba: »/.../ Inšpektor ne sme prisostvovati vzgojno-izobraževalnemu procesu brez dovoljenja ravnatelja. Izvedenci za pedagoško področje lahko z dovoljenjem glavnega inšpektorja prisostvujejo vzgojno-izobraževalnemu procesu. Inšpektor oziroma izvedenec, ki prisostvuje vzgojno-izobraževalnemu procesu, ne sme učitelju oziroma vzgojitelju dajati nasvetov ali priporočil ali kako drugače motiti vzgojno-izobraževalnega procesa /.../,« kar je še danes veljavna dikcija Zakona o šolski inšpekciji v 13. členu.

Zavod RS za šolstvo, ki danes deluje kot organ v sestavi Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, je postopoma postajal in postal svetovalno-razvojna institucija,

z Zakonom o šolski inšpekciji pa so bile pedagoškim svetovalcem Zavoda RS za šolstvo dane naloge strokovnih izvedencev v nadzorih v primerih, ko je predvideno prisostvovanje (hospitiranje) vzgojno-izobraževalnemu procesu posameznih predmetnih področij ali ko je treba odločiti o strokovnih vprašanih posameznih pedagoških strok. Podobno

izvedensko možnost imajo danes tudi Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje, Andragoški center Republike Slovenije in Državni izpitni center ter drugi za to usposobljeni javni zavodi. Učiteljeva suverenost v načrtovanju in vodenju vzgojno-izobraževalnega procesa je s tem postala pomembna in udejanjena, neposredni in sprotni nadzor pouka pa je tako odločneje dodeljen ravnatelju zavoda. Kompetence vodenja vrtcev, osnovnih in srednjih šol ter drugih vzgojno-izobraževalnih zavodov so se postavljale »na novo«, čemur sta se prilagajala tudi stroka in celoten šolski prostor. Uvedeno je bilo organizirano in sistemsko urejeno izobraževanje ravnateljev – ustanovljena je bila Šola za ravnatelje, kjer so učitelji in strokovni delavci – bodoči ali novi ravnatelji – obiskovali večtedensko specialno usposabljanje in ga zaključili z ravnateljskim izpitom. V teh izobraževalnih programih je bilo mnogo vsebin in ciljev usmerjenih v naloge pedagoškega vodenja, ki so jih nekoč vzpodbujali in nadzirali pedagoški svetovalci inšpektorji.

Oblike in metode nadzora so šolski inšpektorji (v osnovi jim je zakonsko dodeljena samo ta funkcija) razvijali in plemenitili vse do danes. »Svetovanje« in »svetovalna funkcija« v veljavnem Zakonu o šolski inšpekciji, ta se je od leta 1996 do danes posodabljal in prilagajal novim dognanjem stroke in ureditvam šolskega sistema skladno s smernicami EU, nista zabeležena. Tudi v splošnem Zakonu o inšpekcijskem nadzoru ne najdemo omenjenih pojmov v nobeni njihovi izpeljanki ali sopomenki. V praksi in zlasti pri izvedbi rednih inšpekcijskih nadzorov pa je svetovanje kljub temu tudi v današnjem času vseskozi »prikrito« prisotno. Delovne izkušnje šolskih inšpektorjev, z njihove strani prepoznani, videni, doživeti primeri dobrih praks, zaznane smiselne rešitve številnih izzivov vrtcev, šol in zavodov se sami ponujajo v pogovorih, ki jih ob rednih, pa tudi izrednih nadzorih inšpektorji opravljajo z ravnatelji, učitelji, strokovnimi delavci, starši. Neformalno preventivno ravnanje, ki je v šolskem sistemu vgrajeno kot vrednota vseh deležnikov, tudi šolskih inšpektorjev, kjer v osnovnem poslanstvu delujemo in sodelujemo z najbolj ranljivim delom družbe – otroki in mladostniki, kjer ob udejanjanju pravic in obveznosti do mladih danes upravljamo z dolgoročno prihodnostjo družbe, je povsem razumljivo. Svetovanje in usmerjanje v dobro sta vsekakor področji, ki se jima v šolstvu ne moremo izogniti, tudi ob postopkih nadzora ne. Vselej je bilo in bo tako, kar je tudi prav! Redni inšpekcijski nadzor se je od časov, ko sem poučeval, kasneje opravljal naloge pedagoškega svetovalca inšpektorja, nato naloge samo pedagoškega svetovalca, kasneje ravnatelja in na koncu funkcionarja na ministrstvu, resnično precej spremenil.

Kljub temu pa tako kot v preteklosti tudi v sedanjosti velja, da obdobje vodenja vrtca, šole ali zavoda po opravljenem inšpekcijskem nadzoru (rednem, izrednem, preventivnem) ni nikoli več takšno, kot je bilo pred njim. Vsak vstop službe, ki nadzira, preverja, ki opozarja in ukrepa, povzroči v zavodu spremembo, injicira razvoj šibkih področij, morda samo utrdi samozavest in prepričanje o pravilnosti strokovnih odločitev, daje nov zagon, nove ideje in drugačna izhodišča. Če je bil šolski nadzor v letu 1987, kot je opisano v uvodu, usmerjen v pouk in izvajanje učnega procesa, je izkušnja iz novejšega obdobja vsebinsko in ciljno zagotovo povsem drugačna. Iz pretežno pedagoške observacije in nadzora dela vzgojno-izobraževalnih zavodov nekoč je danes šolski nadzor

pretežno preusmerjen v preverjanje ustreznosti udejanjanja zakonskih in normativnih obveznosti vrtcev, šol in zavodov, preverjanje zagotavljanja pravic in dolžnosti deležnikov izobraževanja, preverjanje pravilnosti izvajanja uradnih in upravnih postopkov, delovnopravnih procesov, pa tudi, a v bistveno manjši meri, preverjanje izvajanja vzgojno-izobraževalnega procesa.

NE DOLGO OD TEGA

V telefonskem pogovoru, ki ga je šolska inšpektorica opravila z ravnateljem osnovne šole, je bilo vodstvu in zaposlenim sporočeno, da bo na njihovi šoli v prihodnje opravljen redni inšpekcijski nadzor. Naknadno je bil inšpekcijski nadzor napovedan tudi uradno, pisno. Določen je bil datum, predviden čas trajanja nadzora, dogovorjeni sta bili ura prihoda inšpektorjev in priprava ustreznega prostora, kjer bi inšpektorji nemoteno lahko opravljali delo na šoli, podano je bilo zaprosilo, da je ravnatelj v času nadzora na razpolago, naštetja je bila dokumentacija, ki jo mora šola (fizično) pripraviti na vpogled v času inšpekcijskega nadzora, naznanjena in naštetja so bila področja vodenja in upravljanja, ki bodo predmet nadzora in bodo dokumentacijsko pregledana. Tako šola kot inšpektorat sta od napovedi do realizacije nadzora imela predvideno časovno obdobje, v katerem sta se lahko ustrezno pripravila. Na dan nadzora je bilo v prostoru, kjer sta bili nameščeni inšpektorici (dve sta opravljali redni nadzor šole), pripravljeno obsežno gradivo: letne priprave učiteljev na pouk, priprave interesnih dejavnosti, priprave na individualno in skupinsko pomoč učencem, načrti in poročila o izvedbah dnevov dejavnosti, šol v naravi, zbrani so bili dnevnik oddelkov, redovalnice oddelkov, priloženi so bili letni delovni načrti šole za pretekla in tekoče šolsko leto, programi dela zavoda in finančni načrti za pretekla in tekoče koledarsko leto, poročila o realizaciji letnega delovnega načrta za pretekla šolska leta, zbrani in na razpolago so bili individualizirani programi za učence s posebnimi potrebami, zapisniki sej učiteljskih zborov (tudi oddelčnih in razrednih), vzgojni načrt šole z izrečenimi vzgojnimi ukrepi in vzgojnimi opomini, zapisniki in gradiva delovanja sveta zavoda, zapisniki in gradiva delovanja sveta staršev, zapisniki roditeljskih sestankov, zbrana je bila razpisna in osebna dokumentacija zaposlitvenih postopkov nekaterih zaposlenih, zbrani so bili pravilniki in drugi interni akti delovanja šole, pravila hišnega reda, pravila šolske prehrane, pravilniki računovodskih in administrativnih del in druga dokumentacija, ki je izkazovala delovanje zavoda v vseh segmentih življenja in dela šole. Nadzor se je začel v pisarni ravnatelja, predstavljen je bil predviden časovni načrt nadzora, posredovane so bile dodatne zahteve inšpektorice glede dokumentacije, pogovorov s posameznimi zaposlenimi, usklajene so bile naloge in obveznosti vodstva v času nadzora in inšpektorici sta odšli v prostor, ki je bil pripravljen zanju. V času nadzora so se udejanjale posamezne obrazložitve dokumentacije, razjasnitve napisanega in arhiviranega gradiva, opravljeni so bili pogovori inšpektorice s šolsko svetovalno službo, z nekaterimi izbranimi učitelji, s pomočnicama ravnatelja in zlasti z ravnateljem. V dvodnevem inšpekcijskem nadzoru se je v ravnateljevo razmišljanje in v strokovni izziv sprotno postavilo mnogokatero pregledano področje.

Vseeno: Priložnost pogovora z inšpektoricama, njune izrečene usmeritve, podajanja drobnih in sporočilno nadvse

pomembnih nasvetov so v mnogih segmentih zveneli kot svetovanje, usmerjaje v razvoj, napotitev v drugače zastavljeno in boljše delo. Zapisnik inšpekcijskega nadzora – akt, ki je med inšpektorica in ravnateljem sodelovan, sklenil inšpekcijski nadzor – je pustil nekaj področij z usmeritvami in zadolžitvami vodstvu šole odprtih, da jih v dogovorjenem času uredi in o tem poroča inšpektoratu. V zapisniku odločno in poudarjeno zapisanih in med nadzorom sprotno, »mehko« povedanih sporočil je vodstvo šole pridobilo nove razvojne vzpodbude, vsekakor pa možnost in obvezo izboljšati prakso, ki jo je do tedaj izvajalo na posameznih segmentih.

NOVO UDEJANJANJE ALI »QUO VADIS?«

V zaključnem poročilu »Projektne sveta za prenovu šolske inšpekcije«, ki ga je MIZŠ v strokovno kompetentni članski sestavi imenovalo leta 2019, je zapisano: *».../ je funkcija šolske inšpekcije oziroma nadzora večplastna, od zagotavljanja povratne regulatorne zanke ministrstvu kot oblikovalcu politik, ali, v čem in do katere mere izvajanje sprejetih šolskih politik in predpisov v praksi deluje, do praviloma preventivnega in pri odstopajočih primerih represivnega ukrepanja v razmerju do nadzorovanih zavodov. /.../ in še: /.../ Svet je enotnega stališča, da naj MIZŠ, z vključitvijo relevantnih deležnikov, v letu 2020 pripravi nov Zakon o šolski inšpekciji. Ta naj upošteva v 2. poglavju tega poročila navedena vsebinske poudarke in smeri rešitev, zlasti bolj sistemsko vlogo IRSŠ v prostoru VIZ na primer z definicijo ciljev, oblik in razmerij preventivnih, rednih in izrednih nadzorov ter prednostnih meril obravnave zadev, nenazadnje omejene resurse glede na obseg možnih nadzorovancev in kršitev. Večji poudarek naj bi bil dan preventivni vlogi inšpekcije ob hkratni represivni funkciji /.../.*

Nov pristop na področju dela šolske inšpekcije, ki je bil med ravnateljji, učitelji in drugimi strokovnimi delavci vse bolj »glasno« izražen v želji po (tudi) preventivni dejavnosti inšpektorata, kar je v svojem končnem poročilu zapisal tudi omenjeni »Projektne svet za prenovu šolske inšpekcije«, se je v letu 2019/2020 smiselno in uporabno izkazal v konkretnem delovanju inšpektorata. V okrožnici Inšpektorata za šolstvo in šport, ki ga je po svojih poteh obveščanja vrtcem in šolam posredoval Direktorat za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo MIZŠ, je v poglavju »4. Svetovalna vloga Inšpektorata RS za šolstvo in šport« z novimi vsebinskimi poudarki inšpektorat zapisal: *».../ Inšpektorat po šolah in vrtcih izvaja predstavitve svojega dela, namenjene vsem strokovnim delavcem. Predstavitve vključuje*

osnovne informacije o delu, nadzorih, pravicah in dolžnostih strokovnih delavcev, najpogostejše kršitve, pogosta vprašanja oz. nejasnosti (npr. spoštovanje odločb za otroke s PP, mobing, pomen strokovnega dela, vloga anonimk ...). Vedno so predstavljene tudi praktične izkušnje pri delu inšpektorjev, dovolj časa je tudi za vprašanja strokovnih delavcev. Če želite predstavitev tudi v vaši šoli, pošljite obvestilo na elektronski naslov: inspektoratsolstvo.mss@gov.si. Istočasno vas seznanjamo, da še zmeraj izvajamo tudi telefonske uradne ure, namenjene izključno ravnateljem, in sicer vsak četrtek med 11. in 13. uro /.../.

S ponosom na dosežene skupne cilje ministrstva, inšpektorata in stroke, zavedajoč se pomena tovrstnih vsebinskih premikov, smo na direktoratu z veseljem pritisnili gumb »Pošlji« in okrožnico so že brali v vrtcih in šolah. Za dodaten premik v trenutno zakonsko (še) možnem zagotavljanju tovrstnih usmeritev in potreb pa je v naslednjem šolskem letu 2021/2020 poskrbel in na začrtano pot »popeljal« kar inšpektorat sam in v svojem Letnem programu dela Inšpektorata Republike Slovenije za šolstvo in šport za leto 2021, h kateremu je resorna ministrica podala pisno soglasje, v 4. poglavju s podnaslovom »OPOLNOMOČENJE ZAVEZANCEV« zapisal: *».../ Ena izmed temeljnih nalog inšpektorata je opolnomočenje različnih zavezancev o ugotovitvah inšpekcijskega nadzora, o potrebnih ukrepih, spremembah in aktivnostih, ki so jih zavezanci oziroma odgovorne osebe dolžne izvajati. Omenjene aktivnosti se bodo izvajale na različne načine, in sicer:*

- Svetovalni telefon za ravnatelje;
- Udeležba na posvetih za ravnatelje, učitelje oziroma strokovne delavce;
- Sodelovanje v okviru usposabljanja panožnih zvez;
- Posveti različnih aktivov, združenj itd.

V tej zvezi je potrebno zasledovati temeljni cilj, da je z opolnomočenjem različnih deležnikov, večji doprinos k sistemskim spremembam in večji učinkovitosti nasploh. K temu bodo usmerjene tudi ugotovitve iz rednih nadzorov, pri čemer bodo preko okrožnic podane ugotovitve in podani predlogi rešitev.

Cilj je, da se aktivno udeležimo 30 različnih aktivnosti, kjer bomo predstavljali delo inšpektorata in ugotovitve s podanimi predlogi rešitev. Ob tem pa je potrebno zagotavljati, da se preko svetovalnega telefona izvede čim več svetovanj.

Tu se obrne list ... in pred nami je nova, še nepopisana stran.